

Islamic Law and Jurisprudence Studies
Volume 16, Consecutive Number 37, December 2024
Issn: 2717-0330

Pages 285-312 (Research Article)

Journal Homepage: <https://feqh.semnan.ac.ir/>

This is an Open Access paper licensed under the Creative Commons License CC-BY 4.0 license.

journal of
Studies in Islamic Law & Jurisprudence

Scientometric analysis of Journal of Studies in Islamic Law & Jurisprudence: thematic map and co-authorship

Moradimoghaddam. Hossein^{1*} -Khademi. Rouhollah²

Associate Professor, Department of Information Science and Epistemology, Semnan University, Semnan, Iran (Corresponding Author): h-moradimoghaddam@semnan.ac.ir

Abstract: Scientometrics deals with the quantitative and qualitative analysis of scientific texts. One of the applications of Scientometrics is drawing a scientific map, which is done with different techniques such as co-word and co-authorship analysis. The current research was carried out to examine the Journal of Studies in Islamic Law & Jurisprudence with a scientometrics approach. The research method is of an applied type using the scientometric method with social network analysis techniques. The articles published in the Journal of Studies in Islamic Law & Jurisprudence from the beginning of publication until now (2010-2023) have been analyzed. The data analysis showed that, in total, from 2010 to 2023, 356 articles of this journal were indexed in the ISC database. To draw a thematic map, the co-occurrence technique of words was used. According to the centrality indicators, concepts such as civil responsibility, limit, right, freedom of opinion, apostasy, empowerment, cancellation, and jurisprudence, are among the most used topics in the articles of this journal. Examining the co-authorship network from the articles published in this journal showed that many co-authorship clusters were not formed. Most of the formed clusters have two members and there is only one cluster with 9 authors and two clusters with 3 authors. Examining the degree centrality showed that Mohammad Abu Ata took first place with a degree score of 8, and Mohammad Moloudi and Mehdi Hamzah Hoveyda took second and third places with 7 and 6, respectively. These authors have the highest amount of scientific cooperation with other authors. Examining the betweenness showed that Abu Atta with a betweenness of 18 took the first place, and Zulfaqari and Masjed Sarai were ranked second and third with 15 and 12, respectively. The scientific cooperation network of different universities in the form of co-authorship in the publication of articles in this journal showed that the researchers of Semnan University and Tehran University had the most connections with other universities. The research results also showed a significant relationship between the number of authors and the number of received citations.

Keywords: scientific map, co-authorship, co-words, Journal of Studies in Islamic Law & Jurisprudence, scientometrics, USNET software.

- H. Moradimoghaddam; R. Khademi (2024), Scientometric analysis of Journal of Studies in Islamic Law & Jurisprudence: thematic map and co-authorship, *Islamic Law and Jurisprudence Studies*, 16(37), 285-312.

[Doi: 10.22075/feqh.2024.33362.3855](https://doi.org/10.22075/feqh.2024.33362.3855)

فصلنامه مطالعات فقه و حقوق اسلامی

سال ۱۶ - شماره ۳۷ - زمستان ۱۴۰۳

صفحات ۲۸۵ - ۳۱۲ (مقاله پژوهشی)

تاریخ: وصول ۱۴۰۲/۱۰/۰۴ - بازنگری ۱۴۰۲/۱۲/۱۴ - پذیرش ۱۴۰۲/۱۲/۱۵

تحلیل علم‌سنجی نشریه مطالعات فقه و حقوق اسلامی دانشگاه سمنان: نقشه موضوعی و هم‌نویسندگی

حسین مرادی مقدم^{۱*} / روح اله خادمی^۲

۱: دانشیار گروه علم اطلاعات و دانش شناسی، دانشگاه سمنان، سمنان، ایران (نویسنده مسئول)

h-moradimoghadam@semnan.ac.ir

۲: دانشیار گروه علم اطلاعات و دانش شناسی، دانشگاه سمنان، سمنان، ایران.

چکیده: پژوهش حاضر با هدف بررسی نشریه مطالعات فقه و حقوق اسلامی و ترسیم نقشه علمی و هم‌نویسندگی نشریه با رویکرد علم‌سنجی انجام شده است. روش پژوهش از نوع کاربردی با استفاده از روش علم‌سنجی بوده که به کمک فنون تحلیل شبکه‌های اجتماعی (فن تحلیل هم‌نویسندگی و هم‌رخداد و ازگانی) انجام شده و مقالات منتشر شده در نشریه «مطالعات فقه و حقوق اسلامی» از ابتدای انتشار تاکنون (۱۴۰۲-۱۳۸۸) را مورد تحلیل و بررسی قرار داده است. بررسی داده‌ها نشان داد که در مجموع طی سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۴۰۲، ۳۵۶ مقاله از نشریه مطالعات فقه و حقوق اسلامی در پایگاه ISC نمایه شده است. با توجه به شاخص‌های مرکزیت، مفاهیمی از قبیل مسئولیت مدنی، حد، حق، آزادی عقیده، ارتداد، تمکین، فسخ، فقه از پرکاربردترین موضوعات مقالات این نشریه به شمار می‌روند و نشان دهنده آن است که این واژگان بیشترین هم‌رخداد را با دیگر واژگان داشته‌اند. بررسی شبکه هم‌نویسندگی حاصل از مقالات منتشر شده در نشریه مطالعات فقه و حقوق اسلامی نشان داد که خوشه‌های هم‌نویسندگی زیادی شکل نگرفته و اکثر خوشه‌های شکل گرفته، دو نفری بوده و تنها یک خوشه با ۹ نویسنده و دو خوشه نیز با ۳ نویسنده وجود دارد. بررسی شاخص درجه نشان داد که محمد ابوعطا با درجه ۸ رتبه نخست را به خود اختصاص داده و محمد مولودی و مهدی حمزه هویدا هر کدام با درجه ۷ و ۶ به ترتیب رتبه‌های دوم و سوم را به خود اختصاص داده‌اند. این نویسندگان با دارا بودن بیشترین میزان همکاری علمی با سایر نویسندگان، مشارکت‌پذیرترین افراد حاضر در شبکه بوده‌اند. بررسی شاخص بینابینی نشان داد که ابوعطا با شاخص بینابینی ۱۸ رتبه اول را به خود اختصاص داده و ذوالفقاری و مسجدسرای هر کدام با ۱۵ و ۱۲، به ترتیب در رتبه‌های دوم و سوم قرار گرفته‌اند. به عبارت دیگر افراد مذکور ضمن دارا بودن بینیت بالا، نقش مهمی در اتصال گره‌ها و خوشه‌های مختلف و انتقال اطلاعات در شبکه ایفا می‌کنند. بینیت بالای این افراد نشان دهنده نقش مهم آنها در گردش اطلاعات است. شبکه همکاری علمی دانشگاه‌های مختلف در قالب هم‌نویسندگی در انتشار مقالات نشریه مطالعات فقه و حقوق اسلامی نشان داد در مجموع بیشترین ارتباطات را محققان دانشگاه سمنان و دانشگاه تهران با دیگر دانشگاه‌ها داشته‌اند. نتایج پژوهش همچنین نشان داد که بین تعداد نویسندگان و تعداد استنادهای دریافتی، رابطه معنی‌داری وجود دارد.

کلیدواژه: نقشه علمی، هم‌نویسندگی، هم‌رخداد و ازگانی، نشریه مطالعات فقه و حقوق اسلامی، علم‌سنجی، نرم‌افزار یوسی‌نت.

- مرادی مقدم، حسین؛ خادمی، روح اله (۱۴۰۳) تحلیل علم‌سنجی نشریه مطالعات فقه و حقوق اسلامی دانشگاه سمنان: نقشه موضوعی و هم‌نویسندگی، *مجله مطالعات فقه و حقوق اسلامی دانشگاه سمنان*، شماره ۳۷، صفحات ۲۸۵-۳۱۲.

[Doi: 10.22075/feqh.2024.33362.3855](https://doi.org/10.22075/feqh.2024.33362.3855)

مقدمه

به کمک مطالعات علم‌سنجی می‌توان وضعیت کمی و کیفی مجلات علمی را سنجش کرد. علم‌سنجی را «تجزیه و تحلیل کمی و تا حد امکان کیفی فرآیند تولید، توزیع و استفاده از اطلاعات علمی و عوامل مؤثر بر آن و توصیف، تبیین و پیش‌بینی این فرآیند به منظور برنامه‌ریزی، سیاست‌گذاری، اعتلا و آگاهی و آینده‌نگری علمی و پژوهشی در ابعاد فردی، گروهی، سازمانی، ملی و بین‌المللی» تعریف می‌کنند (عصاره و همکاران، ۱۳۹۲: ۸۰). علم‌سنجی یکی از متداول‌ترین روش‌های ارزیابی فعالیت‌های علمی و مدیریت پژوهش است. بررسی کمی تولیدات علمی، سیاست‌گذاری علمی، ارتباطات علمی دانش‌پژوهان و ترسیم نقشه علم، برخی موضوعات این حوزه‌اند.

یکی از کاربردهای علم‌سنجی، ترسیم نقشه‌های علمی و ساختار فکری^۱ حاصل از تولیدات علمی است. واحد این نقشه‌های علمی می‌تواند تولیدات یک نویسنده، یک دانشگاه، یک کشور، یک نشریه یا یک حوزه خاص باشد. با مشخص شدن نقشه‌های علمی می‌توان دیدگاه کلی از ساختار موضوعی آن حوزه را با کمک فنون دیداری‌سازی به صورت یکجا مشاهده، تحلیل و به منظور سیاست‌گذاری علمی استفاده کرد. ترسیم نقشه‌های علمی می‌تواند با شیوه‌های مختلف مانند تاریخ‌نگاری^۲، هم‌رخداد واژگان^۳ یا هم‌استنادی^۴ انجام شود (خادمی و مرادی مقدم، ۱۳۹۸: ۵۱). ترسیم نقشه علمی و هم‌نویسندگی از طریق تحلیل شبکه اجتماعی صورت می‌گیرد، تحلیل شبکه اجتماعی به رویکرد جدیدی برای سنجش کیفیت همکاری بین عامل‌ها در حوزه‌های مختلف پژوهشی تبدیل شده است. به منظور اجرای تحلیل شبکه اجتماعی، ما باید ابتدا یک شبکه را ایجاد کنیم.

-
1. Intellectual Structure
 2. Historiography
 3. Co-word
 4. Co-Citation

شبکه‌های هم‌نویسندگی یک طبقه مهم از شبکه‌های اجتماعی هستند و به‌طور وسیع برای تعیین ساختار مشارکت علمی و موقعیت پژوهشگران استفاده می‌شود. هم‌نویسندگی بر ارتباطات آکادمیکی اشاره دارد؛ بنابراین این امر موجب برتری آن در قلمرو تحلیل شبکه‌ی اجتماعی می‌شود (لیو^۱ و همکاران، ۲۰۰۵).

هم‌تألفی یکی از شاخص‌های سنجش همکاری علمی است که باعث به‌وجود آمدن شبکه‌ی اجتماعی بین پژوهشگران یعنی شبکه هم‌تألفی می‌شود (حسن زاده و همکاران، ۱۳۸۷: ۶۶). این شبکه از نظر واحد تجزیه و تحلیل، بر چهار نوع است: هم‌تألفی مؤلف^۲، هم‌تألفی مؤسسات^۳، هم‌تألفی کشورها^۴ و هم‌تألفی شهرها^۵. با بررسی چنین شبکه‌هایی می‌توان به پرسش‌های متنوعی در مورد خصوصیات افراد شرکت کننده در همکاری، سطح همکاری‌ها (درون‌سازمانی، منطقه‌ای و بین‌المللی)، دانش‌نهاد (ساختار شبکه‌های همکاری علمی^۶) و الگوهای همکاری از قبیل تعداد مقاله‌های مشترک، تعداد افراد همکار، فاصله‌ی میان متخصصان در شبکه و چگونگی تغییر الگوهای همکاری پاسخ داد اما اغلب نسبت به شبکه‌های استنادی توجه کم‌تری دریافت می‌کنند (نوروزی و ولایتی، ۱۳۸۸: ۹۷).

شبکه هم‌نویسندگی، یک نمونه اولیه از شبکه‌ی اجتماعی را با نداشت گراف دربردارنده نویسندگانی که به‌وسیله‌ی انتشارات مشترک به هم مربوط شده‌اند، ارائه می‌دهد (ین^۷ و همکاران، ۲۰۰۶). این شبکه از مجموعه‌ای از نویسندگان یا گره‌ها یا رئوس^۸ و خطوط یا پیوندهایی^۹ که ارتباط میان آن‌ها را نشان می‌دهد، تشکیل می‌شود.

1. Liu
2. Co-authorship Network
3. Network of Co-authors' Institution
4. Network of Co-authors' Countries
5. Network of locations of Co-authors' Institutions
6. Structure of Scientific Collaboration Networks
7. Yin
8. Vertices or Nodes
9. Links or Edges

گره‌ها هر کدام جایگاه خاصی را در شبکه به خود اختصاص می‌دهند و میزان مشارکت نویسندگان با تعداد پیوندهایی که با یکدیگر برقرار می‌کنند، مشخص می‌گردد (حسن زاده و همکاران، ۱۳۸۷: ۶۷).

در دنیای ارتباطات علمی نشریات به عنوان یکی از ابزارهای اطلاع رسانی علمی و یکی از مشخصه‌های اصلی ورود یک نظام اجتماعی به دوره توسعه یافتگی محسوب می‌گردند. نشریه‌های علمی در شکل‌دهی به شبکه پیچیده تبادل اطلاعات در سطح جهان نقش ویژه‌ای برعهده دارد، از طرفی، نشریه‌های علمی به عنوان یکی از ابزارهای ارتباط بین جامعه و صنعت محسوب می‌شوند؛ چرا که از یک سو میان مجامع علمی و پژوهشگران ارتباط برقرار می‌کنند و از سوی دیگر علم را از بخش‌های دانشگاهی و تحقیقاتی به حوزه صنعت و تولید انتقال می‌دهند (نوروزی و علیمحمدی، ۱۳۸۵).

نشریات معتبر وسیله‌ای برای انتشار یافته‌های پژوهش در یک حوزه علمی هستند. این نشریات به لحاظ اعمال همتراز خوانی (داوری) به نشریات علمی معروفند. نشریه علمی علاوه بر اشتراک گذاری دانش در بین محققان، نشان از تفوق علمی یک پژوهشگر بر دیگری در یک حوزه تخصصی دارد (قانع، ۱۳۹۲: ۱).

مجلات علمی - تخصصی در میان سایر مدارک و منابع انتشاراتی از مهم‌ترین منابع اطلاعاتی علمی محسوب می‌شوند (نوبخت، ۱۳۹۸: ۳۴). نشریات علمی تخصصی نقش مهمی در تبادل اطلاعات علمی در سطح جهانی ایفا می‌کنند؛ تا جایی که پژوهشگران مختلف از سراسر دنیا تلاش می‌کنند پژوهش‌های ارزشمندی انجام داده و تأثیرگذاری یافته‌های پژوهشی خود را از طریق انتشار در مجله‌های معتبر بین‌المللی افزایش دهند. به عبارت دیگر، می‌توان بیان کرد که گاهی در جوامع علمی و دانشگاهی کیفیت برون‌داد علمی یک پژوهشگر براساس کیفیت نشریه منتشرکننده آن برون‌داد سنجیده می‌شود (میرحق جو و علی نژاد، ۱۳۹۹: ۱۲۲).

همان طور که بیان گردید، یکی از راه‌های ارزیابی تحقیقات علمی و پژوهشی در هر حوزه‌ای، تحلیل نقشه علمی آن است. استفاده از رویکردهای تحلیل شبکه‌های اجتماعی، تکنیکی مناسب برای رسم نقشه علمی و تحلیل آن است. این رویکردها به‌خوبی می‌توانند ساختار شبکه‌های علمی حوزه مورد نظر را نشان دهند (اخوان صفار، صدر و لاجوردی، ۱۴۰۲: ۲۹۷).

با توجه به جایگاه و اهمیت نشریات علمی - تخصصی و نقش این نشریات در دسترسی پژوهشگران به نتایج یافته‌های علمی روزآمد و جدید شایسته بررسی و تحلیل هستند. یکی از نشریات مهم علوم انسانی دانشگاه سمنان، نشریه مطالعات فقه و حقوق اسلامی است. این نشریه یک نشریه با دسترسی آزاد است که اخیراً در پایگاه دواج^۱ نمایه شده است. در سال ۱۳۸۹ از دبیرخانه کمیسیون بررسی نشریات علمی کشور رتبه علمی - پژوهشی را دریافت کرد. این نشریه که با همکاری انجمن علمی حقوق پزشکی ایران به صورت فصلنامه منتشر می‌گردد، در سال ۱۳۸۸ تأسیس شد. با توجه به اهمیت نشریه مطالعات فقه و حقوق اسلامی پژوهش حاضر با هدف ترسیم نقشه علمی و هم - نویسندگی نشریه مطالعات فقه و حقوق اسلامی انجام گردیده است. از آن‌جا که تاکنون پژوهشی در مورد ترسیم نقشه علمی و هم‌نویسندگی این نشریه انجام نشده است، پژوهش حاضر قصد دارد نقشه علمی و هم‌نویسندگی این نشریه را ترسیم نموده و شاخص‌های علم‌سنجی آن را در پایگاه استنادی جهان اسلام (ISC)، بررسی و تحلیل نماید. نتایج پژوهش می‌تواند مورد توجه مسئولان و ارکان نشریه مطالعات فقه و حقوق اسلامی قرار گیرد.

۱- پیشینه پژوهش

بررسی پیشینه موضوع نشان می‌دهد ترسیم نقشه علمی در حوزه‌های مختلف علمی و نشریات علمی استفاده شده است. در ادامه به بررسی برخی از این پژوهش‌ها اشاره می‌گردد.

اخوان صفار و همکاران (۱۴۰۲) تحلیل نقشه علمی و مصورسازی پژوهش‌های منتشرشده در نشریه پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی را با استفاده از رویکرد تحلیل شبکه‌های اجتماعی و تحلیل هم‌رخداد واژگان مورد بررسی قرار دادند. نتایج پژوهش آنان نشان داد مقالات منتشرشده در نشریه دارای پراکندگی موضوعی متنوعی بوده‌اند. خوشه‌بندی شبکه هم‌تألفی نشان داد نویسندگان مقالات بیشتر تمایل به تشکیل گروه‌های علمی کوچک در قالب دانشگاه‌ها یا پژوهشکده‌های سازمان متبوع خود دارند. در این خصوص دو دانشگاه پیام نور و آزاد اسلامی بیشترین تعداد مقاله با هم‌تألفی درون‌دانشگاهی داشته‌اند که در این میان شبکه هم‌تألفی دانشگاه پیام نور ساختاری جالب و قابل توجه را نشان داد که در آن تمایل به همکاری بین اعضای دانشگاه در مقایسه با گروه‌های مستقل بسیار بیشتر است.

عظیمی و محمدی (۱۴۰۲) در پژوهشی به بررسی تحلیل شبکه همکاری علمی پژوهشگران حوزه هستی‌شناسی با استفاده از شاخص‌های شبکه اجتماعی و بررسی میزان همبستگی بین شاخص‌های مرکزیت با بهره‌وری و کارایی پژوهشگران پرداختند. آنها در پژوهش خود دریافتند شبکه همکاری علمی این حوزه انسجام ندارد؛ چراکه مقدار چگالی کم و ضریب خوشه‌بندی بالاست. بین سنجه‌های مرکزیت (شامل مرکزیت درجه، نزدیکی، بینایی و بردار ویژه) با تعداد تولیدات علمی و تعداد استنادات رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

علیپور حافظی و مطلبی (۱۴۰۱) در پژوهش خود ترسیم نقشه علمی مقالات منتشر شده در حوزه امام رضا (ع) را انجام داده‌اند. آنان در پژوهش خود ۱۳۰۵ مقاله با محوریت امام رضا (ع) را شناسایی و مورد تحلیل قرار داده و جهت تهیه ماتریس‌های

مقارن برای ترسیم نقشه‌های هم‌رخدادی از نرم‌افزار راووماتریس استفاده کرده‌اند. ماتریس‌ها برای محاسبات سنجه‌های مرکزیت درجه و بینیت وارد نرم‌افزار یوسی‌آی.نت شدند. به‌منظور مصورسازی نقشه‌ها نیز از نرم‌افزار وی‌اُاس و یوور استفاده گردید. یافته‌های پژوهش آنان نشان داد دانشگاه فردوسی مشهد در رتبه اول مشارکت در انتشار مقالات با موضوع امام رضا (ع) قرار دارد. رشته زبان و ادبیات فارسی نیز فعال‌ترین پژوهشگران را در انتشار مقاله دارد. نویسندگانی مانند منصوره فصیح‌رامندی، حسین بهروان، و سیدابراهیم مرتضوی به دلیل داشتن بیشترین میزان مرکزیت بینیت از توانایی بالایی برای انتقال اطلاعات و دانش در شبکه برخوردارند. رشته‌های علمی مانند علوم تربیتی، پژوهش اجتماعی، و دین-پژوهی با داشتن بیشترین میزان مرکزیت درجه از محبوب‌ترین رشته‌ها در شبکه همکاری بین‌رشته‌ای هستند. همچنین دانشگاه‌هایی مانند علوم انتظامی امین، پیام‌نور، و دانشگاه آزاد اسلامی مشهد از محبوب‌ترین سازمان‌های فعال در شبکه همکاری میان مؤسسات علمی حامی انتشار مقالات هستند. واژگانی مانند امام، گونه‌شناسی حدیث، و عقاید اسلامی از محبوب‌ترین واژگان در مقالات هستند. تحلیل انجام گرفته در مقالات نیز نشان داد که حوزویان و پژوهشگران دینی در این زمینه کم‌تر فعال هستند و مؤسسات کاملاً مرتبط کم‌تر به انتشار مقالات و حمایت از انتشار آن‌ها همّت گماشته‌اند.

کریمی و خادمی (۱۴۰۰) در پژوهشی به بررسی مطالعه علم‌سنجی نشریه علوم و فنون مدیریت اطلاعات دانشگاه قم پرداختند. نتایج یافته‌های آنان نشان داد شبکه هم‌رخداد واژگان از یک شبکه موضوعی بزرگ و چهار شبکه فرعی و شبکه هم‌نویسندگی از دو خوشه اصلی و چندین خوشه فرعی تشکیل شده است. پرتولیدترین و مؤثرترین نویسنده در نقشه هم‌نویسندگی حیدری بوده، دانشگاه قم پرتولیدترین می‌باشد، اما نقش دانشگاه شهید چمران اهواز و شهید بهشتی نیز قابل توجه است. بیشتر مقالات به شکل چندنویسندگی بودند. نتایج پژوهش آنان همچنین نشان داد روند رو به

رشدی را در شاخص‌های استنادی پایگاه ISC برای نشریه نشان می‌دهد و از حوزه‌های مختلفی به مقالات این نشریه استناد شده است.

میرحق جو لنگرودی و علی‌نژاد چمازکتی (۱۳۹۹) در پژوهش خود به بررسی نگاشت نقشه علمی مقالات نشریه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی پرداختند. در این پژوهش نقشه‌ها با استفاده از تکنیک‌های تحلیل هم‌استنادی و با کمک نرم‌افزار VOSviewer ترسیم شد. یافته‌های این پژوهش نشان داد که مشارکت‌های علمی نویسندگان نشریه در سطح مطلوبی قرار دارد و بین متغیرهای ارتباطات علمی با تولیدات علمی همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد؛ بدین صورت که نویسندگان دارای تولیدات بیشتر، مشارکت بیشتری با سایر نویسندگان در نوشتن مقالات دارند.

مرادی مقدم، خادمی و عربیان (۱۳۹۸) در پژوهشی به بررسی و تحلیل نقشه موضوعی و هم‌نویسندگی مقالات مجله اعتیادپژوهی پرداختند. نتایج پژوهش آنان نشان داد که در نقشه هم‌رخدادی واژگان مقالات مجله اعتیاد-پژوهی موضوعاتی همچون اعتیاد، معتاد، سوء مصرف، نگرش، وابستگی، ولع مصرف، زنان، افسردگی، آمادگی اعتیاد، سلامت روان، کیفیت زندگی، دانش‌آموزان و خودکارآمدی از مهم‌ترین موضوعات مقالات بوده است. همچنین ترسیم و تحلیل شبکه هم‌نویسندگی این مقالات، ۶ خوشه را نشان داد. بررسی شاخص‌های مرکزیت نشان داد که محمدخانی، محمدی فر و نجفی از مهمترین نویسندگان به لحاظ این شاخص بوده‌اند.

دانیالی و نقشینه (۱۳۹۷) در پژوهش خود به مطالعه روند پژوهش و ترسیم نقشه دانش قلمروهای پژوهشی فعال حوزه بازیابی تصویر پرداختند. این پژوهشگران تمامی مقالات نمایه شده در Web of Science طی سال‌های ۲۰۰۱ تا ۲۰۱۲ میلادی را در ارتباط با بازیابی تصویر مورد ارزیابی قرار داده و به این نتیجه دست یافتند که حوزه بازیابی تصویر دارای روابط میان‌رشته‌ای نسبتاً گسترده‌ای است. در این پژوهش، ایران در رشته مورد بررسی با سایر کشورها ارتباط و تعامل علمی چشمگیری داشته است.

ارشدی، عرفان منش و سالمی (۱۳۹۶) در پژوهشی به ترسیم و تحلیل شبکه‌های هم-نویسی پژوهشگران دانشگاه شهید بهشتی در حوزه‌های علوم اجتماعی، انسانی و هنر پرداختند. نتایج پژوهش آنان نشان داد در بررسی شاخص‌های کلان تحلیل شبکه، شبکه هم-نویسی پژوهشگران دانشگاه شهید بهشتی از انسجام کافی برخوردار نیست. در بررسی شبکه‌های هم-نویسی دانشگاه‌ها نیز مشخص شد که دانشگاه‌های علوم پزشکی شهید بهشتی، علوم پزشکی تهران، دانشگاه تهران، تربیت مدرس و دانشگاه علوم پزشکی بقیه-الله از نظر شاخص‌های خرد تحلیل شبکه، بهترین موقعیت را در شبکه هم-نویسی دانشگاه‌ها دارا بوده‌اند.

پژوهش‌های دیگری همچون مکی‌زاده و همکاران (۱۳۹۵)؛ مکی‌زاده و حاضری (۱۳۹۶)؛ تانوسکی^۱ (۲۰۱۱)؛ سواين^۲ (۲۰۱۴)؛ الانگو^۳ (۲۰۱۷)؛ بوچر^۴ (۲۰۱۸) نیز به بررسی و ترسیم نقشه موضوعی مقالات نشریات علمی مختلف پرداخته‌اند.

۲- روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع کاربردی بوده و با استفاده از روش علم‌سنجی و با فن تحلیل هم‌نویسندگی و هم‌رخداد واژگانی انجام شده است. جامعه پژوهش شامل تمام مقالات نشریه مطالعات فقه و حقوق اسلامی از ابتدای انتشار تاکنون (۱۴۰۲-۱۳۸۹) بوده است. با توجه به هدف و سؤالات پژوهش، تمامی مقالات مجله فقه و حقوق اسلامی در پایگاه ISC جست‌وجو و ذخیره شده است. با این جست‌جو، تعداد ۳۵۶ مقاله طی سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۴۰۲ در این پایگاه نمایه شده است، بازیابی شد. سپس داده‌ها برای استفاده توسط نرم افزار راورماتریس (توکلی زاده راوری، ۱۳۹۳) آماده شده و پس از ایجاد ماتریس هم‌رخدادی واژگان و ماتریس هم‌نویسندگی در سطح نویسندگان و

1. Thanuskodi
2. Swain
3. Elango
4. Bucher

دانشگاه‌ها، داده‌ها به نرم‌افزار یوسی نت^۱ (بورگاتی، ایورت و فریمن^۲، ۲۰۰۲) و نت درا^۳ (بورگاتی، ۲۰۰۲) داده شد و نقشه‌های علمی و نتایج لازم استخراج شد. از آنجا که تعداد گره‌های موجود در نقشه‌های علمی باید قابل بررسی باشد، معمولاً آستانه هم‌رخداد در نظر گرفته می‌شود تا ۵۰ الی ۱۰۰ از مهم‌ترین گره‌ها (نویسندگان یا واژگان) در نقشه حضور یابند. بدین منظور آستانه ۳ هم‌رخداد برای هم‌رخداد واژگان و هم‌نویسندگی در نظر گرفته شد. علاوه بر ترسیم نقشه‌ها، از تحلیل شبکه‌های اجتماعی به منظور تحلیل نتایج استفاده شد. همچنین از نرم‌افزار Spss برای تحلیل‌های آماری نیز استفاده شده است.

۳- سؤالات پژوهش

برای دستیابی به اهداف پژوهشی به پرسش‌های زیر پاسخ داده خواهد شد:

۱. شاخص‌های علم‌سنجی نشریه مطالعات فقه و حقوق اسلامی در پایگاه استنادی

ISC به چه نحو بوده است؟

۲. نقشه علمی و خوشه‌های موضوعی شکل گرفته در نقشه علمی مقالات منتشر شده

در نشریه مطالعات فقه و حقوق اسلامی در سال‌های ۱۳۸۸-۱۴۰۲ به چه صورت بوده

است؟

۳. شبکه هم‌نویسندگی حاصل از مقالات منتشر شده مجله فقه و حقوق اسلامی طی

سال‌های ۱۳۸۸-۱۴۰۲ به چه شکل بوده است؟

۴. شبکه همکاری علمی در سطح دانشگاه‌ها در انتشار مقالات در مجله فقه و حقوق

اسلامی طی سال‌های ۱۳۸۸-۱۴۰۲ به چه شکل بوده است؟

1. Ucinet

2. Borgatti, Everett & Freeman

3. NetDraw

۵. چه رابطه‌ای بین تعداد نویسندگان و تعداد استنادهای دریافتی مقالات نشریه مطالعات فقه و حقوق اسلامی وجود دارد؟ (در نوشته‌های اصیل پژوهشی، سؤال با ایا شروع نمی‌شود. سؤال باید تعلیلی باشد تا پاسخ تحلیلی داشته باشد).

۴- یافته‌ها

در این قسمت از پژوهش به بررسی سؤالات پژوهش پرداخته شده است. سؤال اول پژوهش این بود که شاخص‌های علم سنجی نشریه مطالعات فقه و حقوق اسلامی در پایگاه استنادی ISC به چه نحو بوده است؟ جهت بررسی شاخص‌های علم سنجی نشریه مطالعات فقه و حقوق اسلامی به سامانه نشریات پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC) مراجعه و داده‌های آن مورد بررسی قرار گرفته است که در جدول شماره ۱، نمایش داده شده است.

جدول ۱، شاخص‌های علم سنجی مجله مطالعات فقه و حقوق اسلامی در پایگاه نشریات علمی پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC) طی سال ۱۳۹۵-۱۴۰۰

سال ارزیابی	تاثیر میان رشته‌ای (IF)	تاثیر میان رشته‌ای	تاثیر میان رشته‌ای	علم انسانی و فقهی	استنادی
۱۳۹۵	۰,۰۷۹	۰,۱۴۲	۰,۱۱۶	Q3	۰
۱۳۹۶	۰,۱۷۱	۰,۲۵۵	۰,۲۱۳	Q2	۰
۱۳۹۷	۰,۰۲۱	۰,۲۹۰	۰,۱۱۳	Q4	۰
۱۳۹۸	۰,۲۲۶	۰,۳۲۹	۰,۱۴۴	Q2	۵۸,۳۳
۱۳۹۹	۰,۲۲۴	۰,۳۵۸	۰,۱۴۸	Q1	۳۸,۴۶

۱۴۰۰	۰,۲۶۲	۰,۳۷۶	۰,۱۴۷	Q2	۵۶,۲۵

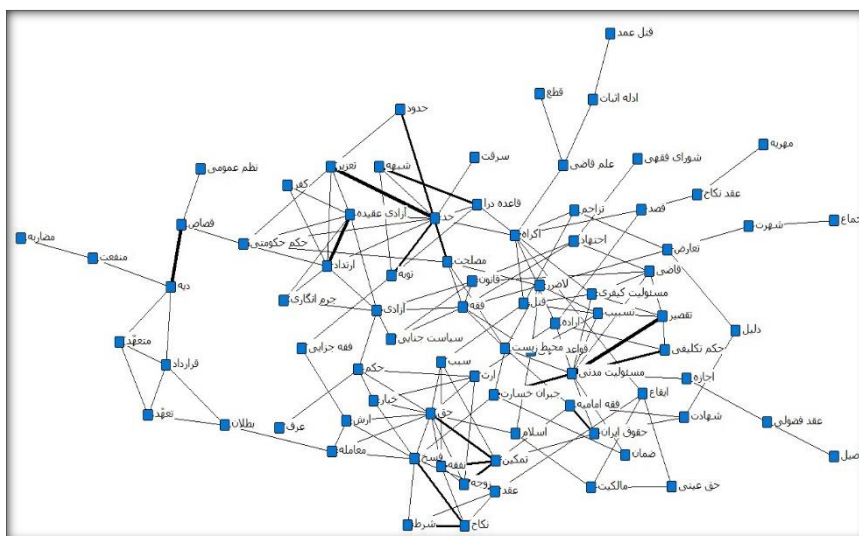
طبق داده های جدول ۱، بررسی روند شاخص های علم سنجی مجله مطالعات فقه و حقوق اسلامی نشان می دهد این مجله طی پنج سال اخیر روند روبه رشد داشته است. ضریب تاثیر این مجله از ۰,۷۹، صدم در سال ۱۳۹۵ به ۰,۲۲۴، در سال ۱۳۹۹ ارتقا یافته است و چارک این مجله از Q4 به Q1 ارتقا یافته است که شرایط ایده آلی برای این نشریه محسوب می شود. ارتقای شاخص چارک نشریه مطالعات فقه و حقوق اسلامی از Q4 به Q1 نشان از روند روبه رشد این نشریه دارد که می تواند ناشی از برنامه ریزی دست اندرکاران این نشریه برای رشد و ارتقای نشریه باشد و شرایط کیفی خوبی را برای این نشریه نشان می دهد. ارتقای این شاخص ها ناشی از روند افزایشی استناد به مقالات این نشریه طی سال های مورد بررسی (۱۳۹۵ تا ۱۴۰۰) داشته است.

نکته قابل توجه در مورد نشریه مطالعات فقه و حقوق اسلامی این است که میزان خود استنادی در سال های ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۰ روند افزایشی داشته است که این روند مطلوب نیست و میزان خوداستنادی نشریه بالا بوده است که باید مورد توجه مسئولین نشریه قرار گیرد.

۴-۱- نقشه علمی حاصل از تکنیک هم‌رخداد واژگان

سؤال دوم پژوهش این بود که نقشه علمی و خوشه‌های موضوعی شکل گرفته در نقشه علمی مقالات منتشر شده در نشریه مطالعات فقه و حقوق اسلامی در سال های ۱۳۸۸-۱۴۰۲ به چه صورت بوده است؟

بررسی داده ها نشان داد که در مجموع طی سال های ۱۳۸۸ تا ۱۴۰۲، ۳۵۶ مقاله از مجله فقه و حقوق اسلامی در پایگاه ISC نمایه شده است. به منظور ترسیم نقشه موضوعی، از تکنیک هم‌رخداد واژگان استفاده شد که حاصل آن در شکل ۱ نشان داده شده است.

حسین مرادی مقدم و همکاران - سال شانزدهم - زمستان ۱۴۰۳ - شماره ۳۷

جدول ۲. واژگان با بیشترین شاخص درجه در نقشه هم رخداده واژگان مقالات
محلّه فقه و حقوق اسلامی

درجه	واژه	رتبه
15	مسئولیت مدنی	۱
12	حد	۲
12	حق	

۳	آزادی عقیده	9
	ارتداد	9
	تمکین	9
	فسخ	9
۴	فقه	8
۵	آزادی	7
	اکراه	7
	تعزیر	7
	تقصیر	7

بررسی شاخص نزدیکی نشان می‌دهد که واژگان بقای ذمه، سلول‌های بنیادی و زایشی مردان و گواهی شهادت بیشترین شاخص نزدیکی را داشته‌اند. ۵ واژه با بیشترین شاخص نزدیکی در جدول ۲ نشان داده شده است.

جدول ۳. واژگان با بیشترین شاخص نزدیکی در شبکه هم‌رخداد واژگان مقالات مجله فقه و حقوق اسلامی

رتبه	واژه	نزدیکی
1	بقای ذمه - پس از فوت -	902
	سلول بنیادی زایشی مردان - اسپرم	902
	گواهی شهادت	902
2	مضاربه	551
3	اصیل	499
4	قتل عمد	492
5	اجماع	484

بررسی شاخص بینابینی نشان داد که واژه اکراه در رتبه اول قرار دارد و واژگان مسئولیت مدنی و حد در رتبه‌های بعدی قرار دارند. این واژگان، واژگانی هستند که باعث ارتباط بین خوشه‌های موضوعی و دیگر شاخص‌ها هستند و بدون این واژگان

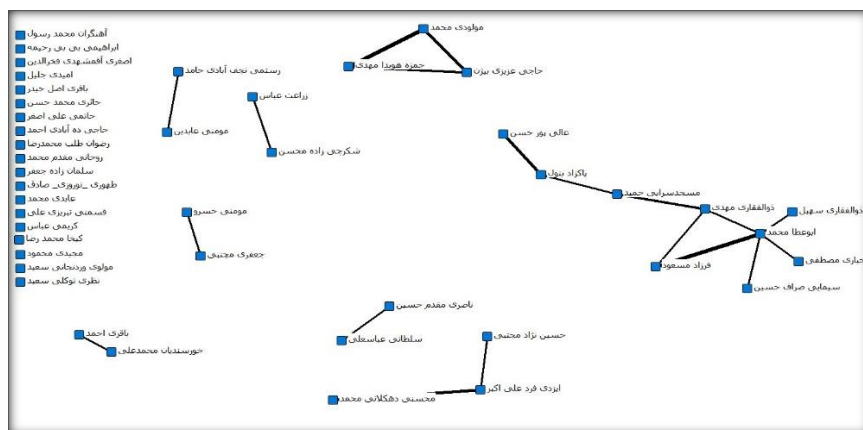
اتصال بین گره ها در شبکه از بین خواهد رفت. ۵ واژه با بیشترین شاخص بینایی در جدول ۴ نشان داده شده است.

جدول ۴. واژگان با بیشترین شاخص بینایی در شبکه هم رخداده واژگان مجله فقه و حقوق اسلامی

بینایی	واژه	رتبه
707/71	اکراه	۱
539/285	مسئولیت مدنی	۲
515/946	حد	۳
438/777	حکم حکومتی	۴
389/956	حق	۵

۴-۲- شبکه هم نویسندگی

سؤال سوم پژوهش این بود که شبکه هم نویسندگی حاصل از مقالات منتشر شده مجله فقه و حقوق اسلامی طی سال های ۱۳۸۸-۱۴۰۲ به چه شکل بوده است؟ بررسی شبکه هم نویسندگی حاصل از مقالات منتشر شده از سوی مجله فقه و حقوق اسلامی نشان می دهد که خوشه های هم نویسندگی زیادی شکل نگرفته است. شکل ۲ نشان دهنده شبکه هم نویسندگی در مقالات این نشریه است.

شکل ۲. شبکه هم نویسندگی در مقالات مجله فقه و حقوق اسلامی

اکثر خوشه‌های شکل گرفته، دو نفری بوده و تنها یک خوشه با ۹ نویسنده و دو خوشه نیز با ۳ نویسنده نیز وجود دارد. ضخامت خطوط بین نویسندگان نشان دهنده تعداد بیشتر هم‌نویسندگی است. نویسندگانی که با دیگر نویسندگان در شبکه هم‌نویسندگی پیوند ندارد، به عنوان نویسندگان ایزوله در نظر گرفته می‌شوند که علیرغم نداشتن پیوند با دیگر نویسندگان بازیابی شده، به دلیل اهمیت در شبکه، بازیابی شده‌اند.

به منظور تحلیل بیشتر این شبکه هم‌نویسندگی از تحلیل شبکه‌های اجتماعی با استفاده از شاخص‌های مرکزیت استفاده شد. بررسی شاخص درجه نشان داد که محمد ابوعطا با درجه ۸ رتبه نخست را به خود اختصاص داده است و محمد مولودی و مهدی حمزه هویدا هر کدام با درجه ۷ و ۶ به ترتیب رتبه‌های دوم و سوم را به خود اختصاص داده‌اند. این شاخص نشان دهنده تعداد هم‌نویسندگی است و هرچه بیشتر باشد نشان دهنده آن است که آن نویسنده با نویسندگان بیشتری همکاری مشترک در انتشار مقالات داشته است. محمد ابوعطا، محمد مولودی، مهدی حمزه هویدا، بیژن حاجی عزیزی، مسعود فرزاد، علی اکبر ایزدی فرد، بتول پاکزاد و ... نویسندگانی با دارا بودن بیشترین میزان همکاری علمی با سایر نویسندگان، در واقع مشارکت پذیرترین افراد حاضر در شبکه بوده‌اند. ۷ نویسنده‌ای که بیشترین شاخص درجه را داشته‌اند در جدول ۵ نشان داده شده است.

جدول ۵. نویسندگان با بیشترین شاخص درجه در شبکه هم‌نویسندگی مقالات

مجله فقه و حقوق اسلامی

رتبه	نویسندگان	درجه
۱	ابوعطا محمد	8
۲	مولودی محمد	7
۳	حمزه هویدا مهدی	6
۴	حاجی عزیزی بیژن	5
	فرزاد مسعود	5

۵	ایزدی فرد علی اکبر	4
	پاکزاد بتول	4
	ذوالفقاری مهدی	4

در بررسی شاخص نزدیکی، ۱۹ نفر از نویسندگان دارای شاخص نزدیکی ۲۵۸ بوده و مابقی نویسندگان شاخص نزدیکی کمتری را به دست آورده اند و بدین معنی است که این افراد در شبکه شکل گرفته در دسترس تر بوده اند. نویسندگان با بیشترین شاخص نزدیکی در جدول ۶ نشان داده شده اند.

جدول ۶. نویسندگان با بیشترین شاخص نزدیکی در شبکه هم نویسندگی مقالات مجله فقه و حقوق اسلامی

نویسندگان	نزدیکی
آهنگران محمد رسول	258
ابراهیمی بی بی رحیمه	258
اصغری آقمشهدی فخرالدین	258
امیدی جلیل	258
باقری اصل حیدر	258
حائری محمد حسن	258
حاتمی علی اصغر	258
حاجی ده آبادی احمد	258
رضوان طلب محمدرضا	258
روحانی مقدم محمد	258
سلیمان زاده جعفر	258
طهوری - نوروزی - صادق	258
عابدی محمد	258
قسمتی تبریزی علی	258
کریمی عباس	258
کیخا محمد رضا	258

مجددی محمود	258
مولوی وردنجانی سعید	258
نظری توکلی سعید	258

بینایی از دیگر شاخص‌های مهم مرکزیت در تحلیل شبکه‌های اجتماعی است. این شاخص نشان‌دهنده ایجاد ارتباط بین نویسندگان و ایجاد و نگهداشت یک خوشه از نویسندگان است. بررسی این شاخص نشان می‌دهد که ابوعطا با شاخص بینایی ۱۸ رتبه اول را به خود اختصاص داده است و ذوالفقاری و مسجدسرای هرکدام با ۱۵ و ۱۲، به ترتیب در رتبه‌های دوم و سوم قرار گرفته‌اند. به عبارت دیگر، افراد مذکور ضمن دارا بودن بینیت بالا، نقش مهمی در اتصال گره‌ها و خوشه‌های مختلف و انتقال اطلاعات در شبکه ایفا می‌کنند. بینیت بالای این افراد، نشان‌دهنده نقش مهم آنها در گردش اطلاعات است.

نویسندگان با بیشترین شاخص بینایی در شبکه هم نویسندگی مقالات نشریه مطالعات فقه و حقوق اسلامی در جدول ۶ نشان داده شده است.

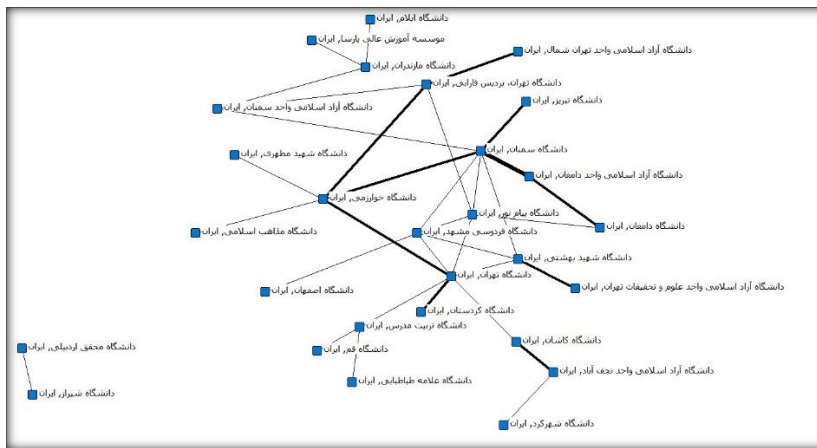
جدول ۷. نویسندگان با بیشترین شاخص بینایی در شبکه هم نویسندگی نشریه

مطالعات فقه و حقوق اسلامی

رتبه	نویسندگان	بینایی
۱	ابوعطا محمد	18
۲	ذوالفقاری مهدی	15
۳	مسجدسرای حمید	12
۴	پاکزاد بتول	7
۵	ایزدی فرد علی اکبر	1

سؤال چهارم پژوهش این بود که شبکه همکاری علمی در سطح دانشگاه‌ها در انتشار مقالات در مجله فقه و حقوق اسلامی طی سال‌های ۱۳۸۸-۱۴۰۲ به چه شکل بوده است؟

به منظور بررسی همکاری علمی دانشگاه های مختلف در قالب هم نویسندگی در انتشار مقالات نشریه مطالعات فقه و حقوق اسلامی، این شاخص در سطح دانشگاه ها نیز بررسی شد که نتیجه آن در شکل ۳ نشان داده شده است.

شکل ۳. شبکه همکاری علمی در سطح دانشگاه ها در انتشار مقالات در مجله فقه و حقوق اسلامی
بررسی این شبکه نشان می دهد که نویسندگان از دانشگاه های مختلف با یکدیگر در انتشار مقاله در این مجله مشارکت داشته اند. از نکات قابل توجه در این شبکه، مشارکت محققان واحدهای مختلف دانشگاه آزاد اسلامی در انتشار مقاله در این مجله به شکل همکاری با دانشگاه های دولتی بوده است. بیشترین ارتباطات بین دانشگاه سمنان و دانشگاه آزاد دامغان بوده است و در مجموع بیشترین ارتباطات را محققان دانشگاه سمنان و دانشگاه تهران با دیگر دانشگاه ها داشته اند.

۴-۳- ارتباط هم نویسندگی و استناد

سؤال پنجم پژوهش بررسی رابطه بین تعداد نویسندگان و استنادهای دریافتی مقالات نشریه فقه و حقوق اسلامی بود. در بسیاری از پژوهش های علم سنجی، ارتباط مثبتی بین هم نویسندگی و استنادهای دریافتی بیان شده است. بدین منظور، تعداد نویسندگان و استنادهای هر مقاله مورد بررسی قرار گرفت و با تحلیل آماری همبستگی بین تعداد نویسندگان هر مقاله و تعداد استنادهای دریافتی مورد بررسی قرار گرفت. با توجه به

تحلیل علم‌سنجی نشریه مطالعات فقه و حقوق اسلامی دانشگاه سمنان: نقشه موضوعی... — ۳۰۵

نتایج به دست آمده از جدول ماتریس همبستگی، می‌توان گفت که با اطمینان ۰/۹۹ و سطح خطای کوچک‌تر از ۰,۰۱ بین تعداد نویسندگان و تعداد استنادهای دریافتی رابطه معنی‌داری وجود دارد. نتیجه این تحلیل در جدول ۸ نشان داده شده است.

جدول ۸. نتیجه تحلیل هم‌بستگی بین تعداد نویسندگان و تعداد استناد دریافتی در مقالات منتشر شده در مجله فقه و حقوق اسلامی

Correlations			
		تعداد نویسندگان	استناد
تعداد نویسندگان	Pearson Correlation	1	-.166**
	Sig. (2-tailed)		.002
	N	356	356
استناد	Pearson Correlation	-.166**	1
	Sig. (2-tailed)	.002	
	N	356	356
**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).			

نتیجه‌گیری

نتایج ترسیم نقشه علمی نشریه مطالعات فقه و حقوق اسلامی نشان داد که در مجموع طی سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۴۰۲، ۳۵۶ مقاله در این نشریه منتشر شده است. به منظور ترسیم نقشه موضوعی، از تکنیک هم‌رخداد واژگان استفاده شد. نتایج نشان داد بیشترین هم‌رخداد بین واژگان شامل حد و تغزیر؛ آزادی عقیده و ارتداد؛ تقصیر و مسئولیت مدنی و قصاص و دیه بوده است. بررسی شاخص نزدیکی نشان داد که واژگان بقای ذمه، سلول‌های بنیادی و زایشی مردان و گواهی شهادت بیشترین شاخص نزدیکی را داشته‌اند.

نتایج پژوهش نشان داد شبکه هم‌نویسندگی حاصل از مقالات منتشر شده از سوی نشریه مطالعات فقه و حقوق اسلامی از خوشه‌های هم‌نویسندگی زیادی شکل نگرفته است. در واقع مقالات منتشر شده در نشریه دارای پراکندگی موضوعی متنوعی بوده‌اند. اخوان صفار و همکاران (۱۴۰۲) نیز در پژوهش خود دریافتند که مقالات منتشر شده در

نشریه پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی دارای پراکندگی موضوعی متنوعی بوده اند.

نتایج شبکه هم نویسندگی نشریه مطالعات فقه و حقوق اسلامی نشان داد اکثر خوشه های شکل گرفته، دو نفری بوده و تنها یک خوشه با ۹ نویسنده و دو خوشه نیز با ۳ نویسنده نیز وجود دارد. نتایج پژوهش اخوان صفار و همکاران (۱۴۰۲) نیز نشان داد خوشه بندی شبکه هم تألیفی نویسندگان مقالات بیشتر تمایل به تشکیل گروه های علمی کوچک در قالب دانشگاه ها یا پژوهشکده های سازمان متبوع خود دارند.

نتایج تحلیل شبکه هم نویسندگی از طریق تحلیل شبکه های اجتماعی با استفاده از شاخص های مرکزیت نشان داد که محمد ابوعطا با درجه ۸ رتبه نخست را به خود اختصاص داده است و محمد مولودی و مهدی حمزه هویدا هر کدام با درجه ۷ و ۶ به ترتیب رتبه های دوم و سوم را به خود اختصاص داده اند. شاخص مرکزیت نشان دهنده تعداد هم نویسندگی است و هرچه بیشتر باشد نشان دهنده آن است که آن نویسنده با نویسندگان بیشتری همکاری مشترک در انتشار مقالات داشته است. بنابراین، ابوعطا، مولودی و حمزه هویدا از نویسندگانی بوده اند که با نویسندگان بیشتری همکاری مشترک در انتشار مقالات در نشریه مطالعات فقه و حقوق اسلامی داشته اند.

بینایی از دیگر شاخص های مهم مرکزیت در تحلیل شبکه های اجتماعی است. این شاخص نشان دهنده ایجاد ارتباط بین نویسندگان و ایجاد و نگهداشت یک خوشه از نویسندگان است. بررسی شاخص درجه نشان داد که محمد ابوعطا با درجه ۸ رتبه نخست را به خود اختصاص داده است و محمد مولودی و مهدی حمزه هویدا هر کدام با درجه ۷ و ۶ به ترتیب رتبه های دوم و سوم را به خود اختصاص داده اند. این نویسندگان با دارا بودن بیشترین میزان همکاری علمی با سایر نویسندگان، مشارکت پذیرترین افراد حاضر در شبکه بوده اند. بررسی شاخص بینایی نشان داد که ابوعطا با شاخص بینایی ۱۸ رتبه اول را به خود اختصاص داده است و ذوالفقاری و مسجدسرای

تحلیل علم‌سنجی نشریه مطالعات فقه و حقوق اسلامی دانشگاه سمنان: نقشه موضوعی... — ۳۰۷

هر کدام با ۱۵ و ۱۲، به ترتیب در رتبه های دوم و سوم قرار گرفته اند. به عبارت دیگر افراد مذکور ضمن دارا بودن بینیت بالا، نقش مهمی در اتصال گره‌ها و خوشه های مختلف و انتقال اطلاعات در شبکه ایفا می کنند. بینیت بالای این افراد نشان دهنده نقش مهم آنها در گردش اطلاعات است.

شبکه همکاری علمی در سطح دانشگاه ها در انتشار مقالات مجله فقه و حقوق اسلامی طی سال های ۱۳۸۸-۱۴۰۲ نشان داد که نویسندگان از دانشگاه های مختلف با یکدیگر در انتشار مقالات این نشریه مشارکت داشته اند. در مجموع بیشترین ارتباطات را محققان دانشگاه سمنان و دانشگاه تهران با دیگر دانشگاه‌ها داشته‌اند. این یافته طبیعی به نظر می‌رسد، زیرا دانشگاه تهران، یکی از دانشگاه‌های معتبر و بزرگ کشور می‌باشد و طبیعی است که بیشترین میزان همکاری نویسندگان دانشگاه سمنان با نویسندگان دانشگاه تهران بوده است.

از نکات قابل توجه در شبکه همکاری علمی در سطح دانشگاه‌ها در انتشار مقالات نشریه مطالعات فقه و حقوق اسلامی، مشارکت محققان واحدهای مختلف دانشگاه آزاد اسلامی در انتشار مقاله در این مجله به شکل همکاری با دانشگاه‌های دولتی بوده است که بیشترین ارتباطات بین دانشگاه سمنان و دانشگاه آزاد اسلامی دامغان بوده است. در این خصوص، نتایج پژوهش اخوان صفار و همکاران (۱۴۰۲) نیز نشان داد دو دانشگاه پیام نور و آزاد اسلامی بیشترین تعداد مقاله با هم تألیفی درون دانشگاهی در نشریه پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی داشته‌اند.

یافته‌های پژوهش همچنین نشان داد بین تعداد نویسندگان و تعداد استنادهای دریافتی، رابطه معنی داری وجود دارد. نتایج این قسمت از پژوهش همسو با پژوهش بقایی، حسن زاده و نوروزی چاکلی (۱۳۸۷) می‌باشد. آنان دریافتند بین وجود نویسنده همکار و میزان استناد به مقالات، همبستگی مستقیم و معنادار وجود دارد. تحلیل یافته‌های آنان، معناداری تفاوت بین میزان استناد به مقالات در حوزه‌های پنج‌گانه

موضوعی (علوم پایه، پزشکی، فنی و مهندسی، کشاورزی و انسانی) را نیز اثبات کرد. نتایج پژوهش عظیمی و همکاران (۱۴۰۲) نیز نشان داد بین سنجه‌های مرکزیت (شامل مرکزیت درجه، نزدیکی، بینابینی و بردار ویژه) با تعداد تولیدات علمی و تعداد استنادات رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. یافته‌های پژوهش میر حق جو لنگرودی و علی نژاد (۱۳۹۹) نیز نشان داد بین متغیرهای ارتباطات علمی با تولیدات علمی همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد؛ بدین صورت که نویسندگان دارای تولیدات بیشتر، مشارکت بیشتری با سایر نویسندگان در نوشتن مقالات دارند.

بررسی شاخص‌های علم سنجی نشریه مطالعات فقه و حقوق اسلامی در پایگاه ISC نشان می‌دهد این نشریه طی پنج سال اخیر روند روبه رشد داشته است. ضریب تاثیر این مجله از ۰,۷۹، صدم در سال ۱۳۹۵ به ۰,۲۲۴ در سال ۱۳۹۹ ارتقا یافته است و چارک این مجله از Q4 به Q1 ارتقا یافته است، اما در کنار شاخص‌های مهم این نشریه باید به نکته‌ای اشاره نمود و آن هم میزان خود استنادی این نشریه است که بالاتر از حد معمول بوده است و در برخی سال‌ها به میزان خود استنادی به بیش از پنجاه درصد رسیده است که پیشنهاد می‌گردد برنامه ریزی لازم برای کاهش میزان خود استنادی نشریه در شماره‌های بعدی انجام گردد تا همچنان نشریه شاخص‌های کیفی خود را حفظ نماید.

منابع

- اخوان صفار، مصطفی؛ صدر، محمد محسن؛ لاجوردی، سید علی (۱۴۰۲)، تحلیل نقشه علمی و مصورسازی پژوهش‌های منتشر شده در نشریه پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی با استفاده از رویکرد تحلیل شبکه‌های اجتماعی، پژوهش نامه علم سنجی، ۹(۲)، ۲۹۷-۳۲۲. <https://doi.org/10.22070/rsci.2023.16485.1602>
- ارشدی، هما؛ عرفان منش، محمد امین؛ سالمی، نجمه (۱۳۹۶)، ترسیم و تحلیل شبکه‌های هم-نویسی پژوهشگران دانشگاه شهید بهشتی در حوزه‌های علوم اجتماعی، انسانی و هنر. پژوهش‌نامه علم سنجی، ۳(۱)، ۷۰-۴۸. <https://doi.org/10.22070/rsci.2017.791>

تحلیل علم‌سنجی نشریه مطالعات فقه و حقوق اسلامی دانشگاه سمنان: نقشه موضوعی... — ۳۰۹

– بقایی، سولماز؛ حسن زاده، محمد؛ نوروزی چاکلی، عبدالرضا (۱۳۸۷)، هم‌تألفی در مقالات ایرانی مجلات ISI در طول سالهای ۱۹۸۹ تا ۲۰۰۵ و رابطه آن با میزان استناد به آن مقالات، سیاست علم و فناوری، ۱(۴)، ۱۱–۲۱.

<https://dorl.net/dor/20.1001.1.20080840.1387.1.4.3.5>

– توکلی‌زاده راوری، محمد (۱۳۹۳)، راور ماتریس: نرم افزار ایجاد ماتریس هم‌رخدادی (نسخه رایگان دوم) [نرم افزار رایانه]، یزد، دانشگاه یزد.

– حسن زاده، محمد؛ بقایی، سولماز؛ نوروزی چاکلی، عبدالرضا (۱۳۸۷)، هم‌تألفی در مقالات ایرانی منتشر شده در مجلات ISI و تأثیر آن بر میزان استناد به آن مقالات. سیاست علم و فناوری، ۱(۴)، ۱۱–۱۹.

<https://dorl.net/dor/20.1001.1.20080840.1387.1.4.3.5>

– خادمی، روح‌اله؛ مرادی مقدم، حسین (۱۳۹۸)، ترسیم نقشه علمی حوزه پژوهشی طلاق با استفاده از تحلیل هم‌استنادی. مجله علم سنجی کاسپین، ۷(۱)، ۶۲–۶۸.

<http://dorl.net/dor/20.1001.1.24234710.1399.7.1.6.8>

– دانیالی، سمیرا؛ نقشین، نادر (۱۳۹۷)، مطالعه روند پژوهش و ترسیم نقشه دانش قلمروهای پژوهشی فعال حوزه بازیابی تصویر بر اساس مقالات نمایه‌شده در وب‌سایتس از سال ۲۰۱۲–۲۰۰۱، پژوهش‌نامه علم سنجی، ۴(۱)، ۱۱۹–۱۴۲.

<https://doi.org/10.22070/rsci.2018.612>

– عصاره، فریده؛ حیدری، غلامرضا؛ زارع فراشبندی، فیروزه؛ حاجی زین العابدینی، محسن (۱۳۹۲)، از کتاب‌سنجی تا وب‌سنجی: تحلیلی بر مبانی، دیدگاه‌ها، قواعد و شاخص‌ها، تهران: کتابدار.

– عظیمی، محمدحسن؛ محمدی، زینب (۱۴۰۲)، تحلیل شبکه همکاری علمی پژوهشگران حوزه هستی‌شناسی با استفاده از شاخص‌های شبکه اجتماعی و بررسی میزان همبستگی بین شاخص‌های مرکزیت با بهره‌وری و کارایی پژوهشگران، پژوهش‌نامه علم سنجی، ۹(۲)، ۴۷۱–۴۹۶.

<https://doi.org/10.22070/rsci.2022.15249.1532>

– علیپور حافظی، مهدی؛ مطلبی، داریوش (۱۴۰۱)، ترسیم نقشه علمی مقالات منتشر شده در حوزه امام رضا (ع)، فصلنامه بازیابی دانش و نظام‌های معنایی، ۹(۳۲)، ۳۵–۶۸.

<https://doi.org/10.22054/jks.2022.68046.1505>

– قانع، محمد رضا (۱۳۹۲)، بررسی، شناسایی و ارزیابی ویژگی‌ها و روند انتشار نشریات علمی معتبر، شیراز: مرکز منطقه‌ای اطلاع‌رسانی علوم و فناوری شیراز.

- کریمی، رضا؛ خادمی، روح اله (۱۴۰۰)، مطالعه علم‌سنجی نشریه علوم و فنون مدیریت اطلاعات طی سال های ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۹، علوم و فنون مدیریت اطلاعات، ۷(۱)، ۲۲۵-۲۴۲.
<https://doi.org/10.22091/stim.2021.6912.1580>
- مرادی مقدم حسین؛ خادمی روح اله؛ عربیان صفورا (۱۳۹۸)، تحلیل نقشه موضوعی و هم‌نویسندگی مقالات مجله اعتیاد پژوهی: یک مطالعه علم‌سنجی، مجله علم سنجی کاسپین، ۶(۱)، ۵۰-۵۹.
<http://dorl.net/dor/20.1001.1.24234710.1398.6.1.5.0>
- مکی‌زاده، فاطمه؛ حاضری، افسانه (۱۳۹۶)، ترسیم نقشه موضوعی مقالات مرتبط با اعتیاد با استفاده از تحلیل شبکه های اجتماعی در مدلاین، فصلنامه اعتیادپژوهی، ۱۱(۴۱)، ۶۵-۸۴.
<http://etiadpajohi.ir/article-1-1133-fa.html>
- مکی‌زاده، فاطمه؛ حاضری، افسانه؛ حسینی‌نسب، حسین؛ سهیلی، فرامرز (۱۳۹۵)، تحلیل موضوعی و ترسیم نقشه علمی مقالات مرتبط با حوزه درمان افسردگی در پاب‌مد، مدیریت سلامت، ۱۹(۶۵)، ۵۱-۶۳.
- میرحق‌جو لنگرودی، سعیده؛ علی‌نژاد چمازکتی، فاطمه (۱۳۹۹)، نگاشت نقشه علمی مقالات نشریه پژوهش های ترجمه در زبان و ادبیات عربی طی سال های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸، پژوهش های ترجمه در زبان و ادبیات عربی، ۱۰(۲۲)، ۱۲۱-۱۴۶.
<https://doi.org/10.22054/rctall.2020.53775.1495>
- نوبخت، یونس (۱۳۹۸)، مطالعه علم‌سنجی تولیدات علمی پژوهشنامه مالیات، فصلنامه بازیابی دانش و نظام‌های معنایی، ۶(۱۸)، ۳۳-۵۴.
<https://doi.org/10.22054/jks.2019.42217.1226>
- نوروزی، علیرضا؛ ولایتی، خالد (۱۳۸۸)، همکاری علمی پژوهشی: جامعه‌شناسی همکاری علمی، تهران: چاپار.
- نوروزی، علیرضا؛ علیمحمدی، داریوش (۱۳۸۵)، بررسی مشارکت علمی کتابداران ایرانی در سطح بین‌المللی با تاکید بر مقاله های مندرج در نمایه های استنادی، اطلاع شناسی، ۳(۴۳)، ۱۸۲-۱۹۵.
- Borgatti, S. P., Everett, M. G., & Freeman, L. C. (2002), **Ucinet for Windows: Software for social network analysis**. Harvard, MA: analytic technologies, 6, 12-15.

- Borgatti, S. P. (2002), **NetDraw: Graph visualization software**. Harvard: Analytic Technologies.
- Bonacich, P. (1987), **Power and Centrality: A Family of Measures**. American Journal of Sociology, 92(5), 1170-1182.
- Bucher, S. (2018), **Bibliometric analysis of Central European journals in the Web of Science and JCR Social Science Edition**. Malaysian Journal of Library & Information Science, 23(2):95-110.
- Elango, B. (2017), **Scientometric analysis of nature nanotechnology**. Library Hi Tech News 34(1): 23-30.
- Liu, X., Bollen, J., Nelson, M. & Van de Sompel, H. (2005), **Co-authorship networks in the digital library research community**. Information Processing and Management, (41), 1462–1480.

- Swain, D.K. (2014), **Journal Bibliometric Analysis: A Case Study on Quality Assurance in Education**. Indian Streams Research Journal, 4(4).
- Thanuskodi, S. (2011), **Bibliometric analysis of the Indian journal of chemistry**. Library Philosophy and practice, 1.
- Yin, L. C., Kretschmer, H., Hanneman, R.A., & Liu, Z. Y. (2006), **Connection and Stratification in Research Collaboration: An Analysis of the Collnet Network**. Information Processing & Management, 42(6), 1599-1613.

